

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1977/78:31

med anledning av propositionen 1977/78:104 såvitt angår förslag om utvidgad rätt till ledighet för vård av barn, m. m., jämte motioner

Propositionen 1977/78:104 (socialdepartementet) innehåller dels ett förslag till lag om rätt till ledighet för vård av barn, m. m., dels ett förslag till lag om ändring i lagen (1977:630) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.

I detta betänkande behandlas förslaget om rätt till ledighet för vård av barn, m. m., jämte tre motioner, 1977/78:1767, 1770 och 1776, som väckts med anledning av propositionen. Det andra lagförslaget behandlas av socialförsäkringsutskottet (SfU 1977/78:24). Socialförsäkringsutskottet har dessutom avgivit yttrande till arbetsmarknadsutskottet över förslaget om utvidgad rätt till ledighet för vård av barn, SfU 1977/78:1 y, se bilaga.

Propositionen

I propositionen 1977/78:104 har regeringen efter föredragning av statsrådet Gustavsson i samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet, statsrådet Ahlmark, samt efter inhämtande av yttrande från lagrådet föreslagit att riksdagen antar följande förslag till lag om rätt till ledighet för vård av barn, m. m.

1 Förslag till Lag om rätt till ledighet för vård av barn, m. m.

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Arbetstagare har som förälder rätt till ledighet från sin anställning enligt bestämmelserna i denna lag. Sådan rätt har även arbetstagare som är fosterförälder samt arbetstagare som stadigvarande sammanbor med förälder och som är eller har varit gift med eller har eller har haft barn med föräldern.

2 § Avtal som innebär att arbetstagares rättigheter enligt denna lag upphävs eller inskränks är ogiltigt i den delen.

Utan hinder av första stycket får avvikelse göras från 7 § första stycket och 9 § andra stycket genom kollektivavtal som på arbetstagsidan har slutits eller godkänts av central arbetstagarorganisation som avses i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Även den närmare tillämpningen av 8 och 11 §§ får bestämmas genom kollektivavtal som har tillkommit på motsvarande sätt.

Arbetsgivare, som är bunden av kollektivavtal som avses i andra stycket, får tillämpa avtalet även på arbetstagare som ej tillhör den avtalsslutande arbetstagarorganisationen, under förutsättning att arbetstagaren sysselsätts i arbete som avses med avtalet och ej omfattas av annat tillämpligt kollektivavtal.

Rätt till ledighet

3 § Arbetstagare har rätt till ledighet för vård av barn dels i form av hel ledighet, dels i form av förkortning av arbetstiden till tre fjärdedelar av normal arbetstid. Rätten till hel ledighet gäller till dess barnet har uppnått ett och ett halvt års ålder. Rätten till förkortning av arbetstiden gäller till dess barnet har uppnått åtta års ålder eller till den senare tidpunkt då barnet har avslutat det första skolarbetet.

4 § Utöver vad som följer av 3 § har arbetstagare rätt till hel ledighet under tid då arbetstagaren uppbär hel föräldrapenning enligt 4 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring och till halv ledighet under tid då arbetstagaren uppbär halv föräldrapenning.

Kvinnlig arbetstagare har vidare rätt till hel ledighet i samband med barns födelse under minst sex veckor före den beräknade tidpunkten för nedkomsten och sex veckor efter nedkomsten.

5 § Som villkor för rätt till ledighet gäller, att arbetstagaren vid ledighetens början har varit anställd hos arbetsgivaren antingen de senaste sex månaderna eller sammanlagt minst tolv månader under de senaste två åren. Vid beräkning av anställningstid tillämpas 4 § lagen (1974:12) om anställningsskydd.

Det i första stycket angivna villkoret gäller ej för rätt till ledighet under tid då arbetstagaren uppbär föräldrapenning för tillfällig vård av barn enligt 4 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring, eller för rätt till ledighet som avses i 4 § andra stycket.

Ledighetens förläggning m. m.

6 § Ledighet får delas upp på högst två perioder för varje kalenderår. Berör ledighetsperiod mer än ett kalenderår, skall den hänföras till det kalenderår under vilket ledigheten har påbörjats.

Ledighet under tid då arbetstagaren uppbär föräldrapenning för tillfällig vård av barn enligt 4 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring får delas upp utan hinder av bestämmelserna i första stycket.

7 § Arbetstagare som vill utnyttja sin rätt till ledighet skall, om ej annat föreskrivs i andra stycket, anmäla detta till arbetsgivaren minst två månader före ledighetens början eller, om det ej kan ske, så snart som möjligt. I samband med anmälan skall arbetstagaren ange hur lång tid ledigheten är avsedd att pågå.

Ledighet under tid då arbetstagaren uppbär föräldrapenning för tillfällig vård av barn enligt 4 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring skall anmälas till arbetsgivaren minst en vecka före ledighetens början. Föranleds sådan ledighet av sjukdom gäller dock ej någon anmälningstid.

8 § Ledighet skall förläggas till dag som arbetstagaren begär. Vid förkortning av arbetstiden till hälften eller till tre fjärdedelar av normal arbetstid skall dock förkortningen spridas över arbetsveckans samtliga dagar, om ej särskilda skäl föranleder annat.

Arbetsgivaren skall samråda med arbetstagaren beträffande ledighetens förläggning under dagen och andra med ledigheten sammanhängande frågor, om förhandling med arbetstagarens organisation ej har ägt rum. Uppnås ej överenskommelse, bestämmer arbetsgivaren i dessa frågor i den mån ej annat har avtalats. Arbetsgivaren får dock ej utan arbetstagarens samtycke förlägga ledigheten till annan tid än arbetsdagens början eller slut.

Har beslut i fråga som avses i andra stycket träffats på annat sätt än genom överenskommelse med arbetstagaren eller företrädare för arbetstagaren, skall arbetsgivaren underrätta arbetstagaren om beslutet. Underrättelsen skall om möjligt lämnas senast två veckor före ledighetens början.

Återgång i arbete

9 § Arbetstagare får avbryta påbörjad ledighet och återuppta arbetet i samma omfattning som före ledigheten.

Vill arbetstagare utnyttja sin rätt enligt första stycket att återgå i arbete, skall arbetsgivaren underrättas snarast möjligt. Har ledigheten varit avsedd att pågå en månad eller mer, är arbetsgivaren dock ej skyldig att låta arbetstagaren återgå i arbete tidigare än en månad efter det att arbetsgivaren har mottagit underrättelsen.

Anställningsskydd

10 § Arbetstagare får ej sägas upp eller avskedas enbart av det skälet att arbetstagaren begär eller tar i anspråk sin rätt till ledighet enligt denna lag.

Sker uppsägning eller avskedande i strid mot första stycket, skall åtgärden förklaras ogiltig, om arbetstagaren begär det. Därvid skall 34–37 §§, 39 § samt 41 § första och andra styckena lagen (1974:12) om anställningsskydd tillämpas.

11 § Arbetstagare är ej skyldig att enbart av det skälet att arbetstagaren begär eller tar i anspråk rätt till ledighet enligt denna lag vidkännas minskning av de förmåner som är förenade med anställningen eller försämring av arbetsförhållandena i annan mån än som följer av uppehållet i arbetet. Arbetstagare är ej heller skyldig att av skäl som nu har sagts vidkännas annan omplacering än sådan som kan ske inom ramen för anställningsavtalet och som är en nödvändig följd av ledigheten.

Övriga bestämmelser

12 § Bryter arbetsgivare mot 10 § första stycket skall arbetsgivaren utge, förutom lön och andra anställningsförmåner som arbetstagaren kan vara berättigad till, ersättning för den skada som har uppkommit. Härvid skall 38 § tredje och fjärde styckena samt 40 § lagen (1974:12) om anställningsskydd tillämpas.

13 § Bryter arbetsgivare mot denna lag på annat sätt än som sägs i 10 § första stycket, skall arbetsgivaren till arbetstagaren utge ersättning för uppkommen skada. Vid bedömande om och i vad mån skada har uppstått skall hänsyn tas även till omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse. Om det med hänsyn till skadans storlek eller andra omständigheter är skäligt, kan skadeståndets belopp nedsättas i förhållande till vad som annars skulle ha utgått. Fullständig befrielse från skadeståndsskyldighet kan också medges.

I fråga om anspråk på skadestånd enligt första stycket skall 40 § första och tredje styckena lagen (1974:12) om anställningsskydd tillämpas.

14 § Mål om tillämpningen av denna lag handläggs enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979, då lagen (1976:280) om rätt till föräldraledighet skall upphöra att gälla.

I fråga om ledighet som har påbörjats före ikraftträdandet tillämpas den äldre lagens regler. Skall ledighet påbörjas före den 1 mars 1979 tillämpas i stället för 7 § första stycket motsvarande bestämmelser i den äldre lagen.

Kollektivavtal som avses i 2 § andra stycket kan ingås före ikraftträdandet.

Motionerna

1977/78:1767 av Bonnie Bernström (fp) och Olle Wästberg i Stockholm (fp)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder för att stimulera papporna att ta ett ökat ansvar för vården av barn inom ramen för föräldraförsäkringen och rätten till utökad tjänstledighet och förkortad arbetstid.

1977/78:1770 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar anta lagförslaget med följande ändringar.

Propositionens förslag

Rätt till ledighet

Arbetstagare har rätt till ledighet för vård av barn *dels i form av hel ledighet, dels i form av förkortning av arbetstiden till tre fjärdedelar av normal arbetstid. Rätten till hel ledighet gäller till dess barnet har uppnått ett och ett halvt års ålder. Rätten till förkortning av arbetstiden gäller till dess barnet har uppnått åtta års ålder eller till den senare tidpunkt då barnet har avslutat det första skolåret.*

Motionärernas förslag

Rätt till ledighet

3 §

Arbetstagare har rätt till *hel* ledighet för vård av barn till dess barnet har uppnått ett och ett halvt års ålder. *Arbetstagare har även rätt till ledighet under tid som särskild föräldrapenning utgår.*

*Propositionens förslag**Ledighetens förläggning m. m.**Motionärernas förslag**Ledighetens förläggning m. m.*

7 §

Arbetstagare som vill utnyttja sin rätt till ledighet skall, om ej annat föreskrives i andra stycket, anmäla detta till arbetsgivaren minst *två månader* före ledighetens början eller, om det ej kan ske, så snart som möjligt. I samband med anmälan skall arbetstagaren ange hur lång tid ledigheten är avsedd att pågå.

Ledighet under ----- någon anmälningstid.

Arbetstagare som vill utnyttja sin rätt till ledighet skall, om ej annat föreskrives i andra stycket, anmäla detta till arbetsgivaren minst *en månad* före ledighetens början eller, om det ej kan ske, så snart som möjligt. I samband med anmälan skall arbetstagaren ange hur lång tid ledigheten är avsedd att pågå.

8 §

Ledighet skall förläggas till dag som arbetstagaren begär. Vid förkortning av arbetstiden till hälften eller till tre fjärdedelar av normal arbetstid skall dock förkortningen spridas över arbetsveckans samtliga dagar, om ej särskilda skäl föranleder annat.

Arbetsgivaren skall samråda med arbetstagaren beträffande ledighetens förläggning under dagen och andra med ledigheten sammanhängande frågor, om förhandling med arbetstagarens organisation ej har ägt rum. Uppnås ej överenskommelse, bestämmer arbetsgivaren i dessa frågor i den mån ej annat har avtalats. Arbetsgivaren får dock ej utan arbetstagarens samtycke förlägga ledigheten till annan tid än arbetsdagens början eller slut.

Har beslut i fråga som avses i andra stycket träffats på annat sätt än genom överenskommelse med arbetstagaren, eller företrädare för arbetstagaren, skall arbetsgivaren underrätta arbetstagaren om beslutet. Underrättelsen

Ledighet skall förläggas till dag som arbetstagaren begär. Vid förkortning av arbetstiden till hälften eller till tre fjärdedelar av normal arbetstid skall dock förkortningen spridas över arbetsveckans samtliga dagar, om ej särskilda skäl föranleder annat, *och förläggas till tid som arbetstagaren begär.*

*Propositionens förslag**Motionärernas förslag*

skall om möjligt lämnas senast två veckor före ledighetens början.

*Återgång i arbete**Återgång i arbete*

9 §

Arbetstagare får ----- före ledigheten.

Vill arbetstagare utnyttja sin rätt enligt första stycket att återgå i arbete, skall arbetsgivaren under- rättas snarast möjligt. *Har ledigheten varit avsedd att pågå en månad eller mer, är arbetsgivaren dock ej skyldig att låta arbetstagaren återgå i arbete tidigare än en månad efter det att arbetsgivaren har mottagit underrättelsen.*

Vill arbetstagare utnyttja sin rätt enligt första stycket att återgå i arbete, skall arbetsgivaren under- rättas snarast möjligt.

1977/78:1776 av Bengt Fagerlund m. fl. (s)

I motionen yrkas att

1. riksdagen beslutar godkänna de riktlinjer för föräldraförsäkringens utbyggnad som anges i motionen,

2. riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om

a) uppföljning av lagreglerna från jämställdhetssynpunkt,

b) uppföljning av lagreglerna från barnomsorgssynpunkt,

3. riksdagen hos regeringen begär att frågan om de nya lagreglernas inverkan på förmånerna inom socialförsäkringen m. m. klarläggs.

Utskottet

Sedan länge har vi här i landet en lagstiftning som ger anställningsskydd för den som är ledig från arbetet i samband med barnsbörd m. m. Den nu gällande lagen på området, lagen (1976:280) om rätt till föräldraledighet, byggdes ut förra året med verkan från den 1 januari i år.

Rätten till föräldraledighet är enligt gällande regler i princip knuten till föräldraförsäkringens förmånssystem. Arbetstagare har rätt till ledighet från anställning under tid då föräldrapenning utgår enligt 4 kap. lagen om allmän försäkring. Föräldrapenning utgår dels i samband med barns födelse eller adoption, dels för tillfällig vård av barn, dels som särskild föräldrapenning. I princip gäller att föräldrapenning motsvarar den försäkrades sjukpenning, dock lägst 32 kr./dag (garantinivån).

Föräldrapenning utgår under högst sex månader i samband med barns födelse eller vid adoption av barn under åtta år. Vid adoption av barn som har fyllt åtta men inte tio år utgår föräldrapenning under högst 45 dagar. Arbetstagare har rätt till ledighet under tid då föräldrapenning utgår för sådant ändamål. Ledigheten kan tas ut som hel ledighet eller i vissa fall som halv ledighet.

Föräldrarna har rätt till *särskild föräldrapenning* under sammanlagt tre månader till dess barnet har fyllt åtta år eller till den senare tidpunkt då barnet har avslutat det första skolåret. Den särskilda föräldrapenningen utgår, vid såväl hel ledighet som förkortad arbetstid i form av hel, halv eller fjärdedels föräldrapenning. Var och en av föräldrarna disponerar en och en halv månad av den ersättningstid under vilken den särskilda föräldrapenningen kan utgå. En förälder kan dock avstå från sin rätt till förmån för den andre föräldern. Förälder som ensam har vårdnaden om barnet har rätt att själv uppbära särskild föräldrapenning under tre månader. Under två månader utgår den särskilda föräldrapenningen på grundval av föräldrarnas aktuella sjukpenninggrundande inkomst, dock lägst garantinivån. Under den tredje månaden utgår föräldrapenningen i samtliga fall med belopp motsvarande garantinivån eller del därav.

Ledighet i samband med särskild föräldrapenning kan tas ut som hel, halv eller fjärdedels ledighet. Förälder har således maximalt, utöver de sex månaderna i samband med barns födelse, rätt till endera tre månaders hel ledighet, sex månaders halvtidsledighet eller förkortning av arbetsdagen till tre fjärdedelar av normal arbetstid (vanligtvis sex timmars arbetsdag) under tolv månader. Förälder har rätt att kombinera de olika ledighetsformerna.

En förutsättning för rätt till föräldraledighet är normalt att arbetstagaren har uppnått en viss anställningstid, nämligen antingen sex månaders sammanhängande anställning före ledigheten eller sammanlagt tolv månaders anställning under de senaste två åren. En kvinnlig arbetstagare har emellertid i samband med barns födelse alltid rätt till ledighet under sex veckor före och sex veckor efter nedkomsten, således oberoende av anställningstid eller om hon under ledigheten uppbär föräldrapenning eller inte.

Ledighet i samband med barns födelse eller adoption får delas upp på två perioder. Även ledighet i samband med särskild föräldrapenning får delas upp på två perioder. En arbetstagare har således alltid rätt att dela upp föräldraledigheten på fyra perioder. Arbetstagaren är dock oförhindrad att fördela ledigheten på fler perioder, om arbetsgivaren medger detta.

Rätt till *ledighet för tillfällig vård av barn* tillkommer arbetstagare när föräldrapenning utgår för sådant ändamål. Sådan föräldrapenning utgår till förälder som för att ta vård om barn, som inte fyllt tio år, behöver avstå från förvärvsarbete i samband med sjukdom hos barnet eller dess ordinarie vårdare. Denna form av föräldrapenning kan utgå även i en del andra sammanhang. Ersättningen är begränsad till 12–18 dagar per år beroende på

antalet barn i familjen. För denna föräldraledighet krävs ingen minsta anställningstid.

I propositionen föreslås nu en ny lag om rätt till ledighet för vård av barn, vilken den 1 januari 1979 skall ersätta den gällande. Enligt förslaget skall föräldrar ges en utökad rätt till ledighet från anställning. En förälder föreslås få rätt att för vård av barn dels vara helt ledig från anställningen till dess barnet har uppnått ett och ett halvt års ålder, dels förkorta arbetstiden till tre fjärdedelar av normal arbetstid till dess barnet uppnått åtta års ålder eller till den senare tidpunkt då barnet avslutat sitt första skolår. Rätten till ledighet föreslås bli fristående från föräldraförsäkringens förmånsregler. Under tid då föräldrapenning utgår skall dock alltid rätt till ledighet föreligga. När det gäller anställningsskyddets utformning m. fl. frågor har lagförslaget i allt väsentligt samma utformning som den gällande lagen. Beträffande vissa nyheter återkommer utskottet i det följande.

Den föreslagna lagen skall enligt propositionen ses som en delreform på familjepolitikens område. Ett led i denna politik utgjordes av den utbyggnad av föräldraförsäkringen från sju till nio månader som trädde i kraft den 1 januari i år. Den nu föreslagna fristående föräldraledigheten är ett andra steg. Därutöver planeras ett tredje steg, som skall innefatta en samlad lösning av frågorna om vårdnadsbidrag och utbyggnad av föräldraförsäkringen.

Utskottet ansluter sig till den föreslagna reformen. Den är ägnad att stärka småbarnsföräldrars ställning på arbetsmarknaden samtidigt som den ger dem bättre möjligheter att vara tillsammans med sina barn under den betydelsefulla tid som barnens tidigaste uppväxtår utgör. Förslaget ansluter i princip till vad som redan gäller för statligt anställda. Utskottet noterar med tillfredsställelse att det finns en bred parlamentarisk uppslutning bakom lagförslaget. Endast vänsterpartiet kommunisterna har i motionen 1770 lagt fram ändringsförslag beträffande lagförslagets utformning.

Vpk godtar förslaget om rätt till ledighet under barns första 18 levnads-månader. Däremot avvisar man tanken på att föräldrar med småbarn skall ha rätt att förkorta arbetstiden till sex timmar, vilket propositionens förslag innebär. Motionärerna anser att frågan om förkortad arbetstid inte skall lösas separat för småbarnsföräldrar. De hänvisar till att vpk i annat sammanhang föreslagit en allmän sänkning av arbetstiden till sju timmar nu och sex timmar i början av 1980-talet.

Utskottet konstaterar att riksdagen avvisat en sådan allmän sänkning av arbetstiden som vpk begär. Det är med förvåning som utskottet noterar att vpk vill förvägra småbarnsföräldrar och deras barn de ökade möjligheter till samvaro som propositionen banar väg för.

Vpk har också invändningar mot propositionen på andra punkter.

I propositionen föreslås att ledighet, oavsett om den tas ut som heltidsledighet eller deltidsledighet, skall få delas upp på högst två perioder per år. Den som vill utnyttja sin rätt till ledighet skall vara skyldig anmäla detta till

arbetsgivaren två månader i förväg. Den som vill avbryta ledighet skall ha rätt att återgå till arbetet, dock att arbetsgivaren skall underrättas minst en månad i förväg, om ledigheten var avsedd att pågå längre än en månad.

Vpk anser att det bör räcka med en månads avisering före påkallad ledighet och att den som vill avbryta påbörjad ledighet och återgå i arbetet skall kunna göra det med omedelbar verkan.

De båda aktuella reglerna är betingade av det behov av planering som finns på arbetsplatserna i samband med att ledighet aktualiseras. Enligt utskottets uppfattning är de uppställda tidsfristerna en lämplig avvägning av olika intressen. När det gäller regeln om en månads förvarning för återgång i arbete bör det framhållas att regeln är motiverad bl. a. med hänsyn till att en vikarie enligt 15 § lagen om anställningsskydd kan ha rätt att en månad i förväg få underrättelse om att anställningen upphör. Utskottet avstyrker alltså motionsyrkandena.

Vpk tar även upp bestämmelserna om ledighetens förläggning. Enligt lagförslaget skall ledighet förläggas till dag eller dagar som arbetstagaren begär. Deltidsledighet skall i princip spridas över arbetsveckans samtliga dagar. När det gäller deltidsledighets förläggning under dagen förutsätts att frågorna löses genom överenskommelse mellan arbetsgivaren och arbetstagaren eller genom förhandling enligt medbestämmandelagen. Om parterna inte kan komma överens bestämmer arbetsgivaren på denna punkt. Bestämmanderätten är dock begränsad på det sättet att arbetsgivaren inte utan arbetstagarens samtycke kan förlägga ledigheten till annan tid än arbetsdagens början eller slut.

I vpk-motionen yrkas att beslutanderätten om ledighetens förläggning i sin helhet skall tillkomma arbetstagaren.

Som framgår av det anförda är arbetsgivarens bestämmanderätt starkt beskuren. Om parterna inte kan komma överens är arbetsgivarens beslutanderätt begränsad till frågan om partiell arbetstidsförkortning skall förläggas till arbetsdagens början eller slut. Utskottet kan inte finna skäl att ändra propositionen på denna punkt och avstyrker därför motionsyrkandet. Sedan lagen varit i kraft en tid får man bedöma hur reglerna om ledighetens förläggning utfallit i praktiken.

Sammanfattningsvis avstyrker alltså utskottet vpk-motionen i dess helhet.

Av det tidigare sagda framgår att socialdemokraterna godtar själva lagförslaget. Det innebär emellertid inte att man kritiklöst accepterar reformen. I motionen 1776 av Bengt Fagerlund m. fl. (s) förs för det första fram önskemål om att riksdagen skall fastställa vissa riktlinjer för den framtida utbyggnaden av föräldraförsäkringen. Vidare har man synpunkter på uppföljningen av reformen i skilda hänseenden.

De av socialdemokraterna föreslagna riktlinjerna för utbyggnad av föräldraförsäkringen innefattar att ersättningstiden successivt förlängs så att den sammanlagda föräldraledigheten uppgår till tolv månader, att ersättning

under hela ledigheten utgår enligt inkomstbortfallsprincipen, att rätten till särskild föräldrapenning knyts till varje barn, att garantinivån för föräldraförsäkringen höjs, att rätten till föräldrapenning överstigande garantinivån knyts till individen samt att ersättningstiden fördelas lika mellan föräldrarna om det inte föreligger särskilda skäl.

De riktlinjer som socialdemokraterna lagt fram för föräldraförsäkringens framtida utbyggnad har riksdagen prövat så sent som den 29 mars i år med anledning av en motion som väcktes under allmänna motionstiden. Riksdagen avlog motionsyrkandet i enlighet med socialförsäkringsutskottets hemställan (SfU 1977/78:17). Mot bakgrund bl. a. av de vid årsskiftet genomförda förbättringarna av föräldraförsäkringen och då familjestödsutredningen inom kort lägger fram förslag om ytterligare utbyggnad av försäkringen ansåg socialförsäkringsutskottet det inte lämpligt att riksdagen band sig för ett program för försäkringens framtida utformning.

Sedan den 29 mars i år har det inte inträffat något som föranleder ändrat ställningstagande. Med hänsyn till det väntade utredningsförslaget och då regeringen aviserat ytterligare reformer av föräldraförsäkringen måste det anses direkt olämpligt att nu fatta ett principbeslut om försäkringens utformning. Riksdagen bör därför avslå det förevarande motionsyrkandet.

Frågan om i vad mån man genom utformningen av ledighetsreglerna skall påverka fäder att i ökad omfattning ta hand om vården av sina barn är omdiskuterad. De nuvarande reglerna innebär att föräldrarna inbördes kan komma överens om hur de skall fördela ledigheten. Socialdemokraterna syftar med sina principförslag beträffande försäkringen till en styrning av ledigheten på det sättet att rätten till ersättning görs beroende av att ledigheten fördelas lika mellan föräldrarna. I lagförslaget finns inte några regler som innebär skyldighet att fördela ledigheten. Inte heller motionerna innehåller förslag i den riktningen, men i socialdemokraternas motion liksom i vänsterpartiet kommunisternas påtalas risken för att ledighetslagen i allt väsentligt kommer att utnyttjas av mödrarna och att fäderna således inte kommer att ta det direkta ansvaret för barnens vård i den ökade omfattning som från många synpunkter är önskvärt. Samma synsätt finns i motionen 1767 av Bonnie Bernström (fp) och Olle Wästberg (fp). Denna motion mynnar ut i ett yrkande att riksdagen skall ge regeringen i uppdrag att se över vilka möjligheter det finns att stimulera fäder att ta lika ansvar för barnen som mödrar. Som en möjlig metod nämns individualisering av föräldraförsäkringen. I den socialdemokratiska motionen begärs ett riksdagsuttalande om att reglernas verkningar skall följas noga från jämställdhetssynpunkt och även med hänsyn till utbyggnaden av samhällets barnomsorg.

Utskottet vill inte förneka att det finns skäl för motionärernas farhågor att de nya möjligheterna till ledighet till övervägande del kommer att utnyttjas av mödrarna. Erfarenheterna från föräldraförsäkringen visar visserligen att män i ökad omfattning tagit ledigt för att ta hand om sina barn, men ännu är det en lång väg att gå, innan man på ett avgörande sätt ändrat det gamla

mönstret att det är moderns sak att ta huvudansvaret för barnens vård. Mot denna bakgrund förutsätter utskottet att den arbetsgrupp som skall tillsättas för att utvärdera lagen och den reformerade föräldraförsäkringen får som en av sina huvuduppgifter att bevaka jämställdhetsaspekterna. Utskottet noterar med tillfredsställelse att avsikten är att bl. a. arbetsmarknadens parter skall få representation i arbetsgruppen som dessutom skall samråda med jämställdhetskommittén. Den information om den nya lagen som förbereds skall dessutom enligt propositionen särskilt ta sikte på att påverka fäderna att ta aktiv del i vården av barnen. Med det anförda har utskottet besvarat de förevarande motionsyrkandena som inte synes behöva föranleda någon åtgärd.

När det gäller reformens verkningar för utbyggnaden av barnomsorgen bör det enligt utskottets mening slås fast att den ökade föräldraledigheten inte får tas som förevändning att dra ned på takten i utbyggnaden av daghem och fritidshem. Självfallet är behovet av dessa lika stort som tidigare. Ett huvudsyfte med den aktuella reformen är f. ö. att göra barnens dagliga vistelse på daghem något kortare. En sådan utveckling är till gagn för både föräldrar och barn. Den är dessutom ägnad att höja kvaliteten på daghems-vården.

Enligt utskottets mening behövs det inte något initiativ från riksdagen när det gäller reformens verkningar för barnomsorgen. Utbyggnaden av denna följs kontinuerligt i socialdepartementet genom en särskild planeringsgrupp. Motionsyrkandet i den delen bör därför inte föranleda någon åtgärd.

Utskottet tar här efter upp ett yrkande i socialdemokraternas motion att regeringen skall klarlägga de nya lagreglernas inverkan på förmåner från socialförsäkringen och andra försäkringar som är knutna till anställningsförhållanden.

Som tidigare antytts förbereds särskilda informationsinsatser om den nya lagen och den reformerade föräldraförsäkringen. De lokala och centrala organisationerna på arbetsmarknaden avses få viktiga uppgifter i sammanhanget.

Om den planerade informationen skall bli meningsfull måste den omfatta förmånsfrågor av den typ som tas upp i motionerna. Det är därför nödvändigt att regeringen låter utföra en kartläggning av dessa förhållanden. Skulle denna kartläggning ge vid handen att reglerna bör ändras i något hänseende förutsätter utskottet att frågan aktualiseras i vederbörligt sammanhang.

När det gäller anställningsskyddet i samband med föräldraledighet räknar utskottet med att anställningsskyddskommittén tar upp eventuella problem som uppstår. På samma sätt åligger det 1978 års semesterkommitté att inom sitt område behandla frågor om föräldraledighet. Kommittén skall enligt sina direktiv ta ställning till i vad mån den utvidgade föräldraledigheten skall bli semesterlöngrundande utöver vad som följer av 17 § semesterlagen. Denna lag bör dock som en följd av den föreslagna föräldraledighetslagen justeras lagtekniskt redan nu utan att den materiella innebörden av reglerna ändras.

Utskottet föreslår därför att 17 § ändras på sätt framgår av utskottets hemställan. Utskottet anser vidare att regeringen bör underrättas om vad utskottet anfört om kartläggning av effekterna på socialförsäkringsförmåner m. m.

Utskottet tar till sist i anslutning till informationsfrågorna upp en anmärkning som riktas mot regeringen i den socialdemokratiska motionen. Motionärerna påstår "att propositionen inte förberetts genom ett arbete där de fackliga organisationerna tagit del utan kommit till genom ett påbud från de borgerliga partierna". Motionärerna anser det därför angeläget att statsmakterna i genomförandestadiet rättar till vad som "brustit i förberedelsestadiet".

Av propositionen framgår att den arbetsgrupp som arbetat fram det förslag som ligger till grund för propositionen hållit kontakt med arbetsmarknadens parter. Förslaget har därefter på sedvanligt sätt remissbehandlats. Enligt vad utskottet inhämtat har parterna på arbetsmarknaden haft samma möjligheter att under hand framföra synpunkter och diskutera alternativ som vid utarbetandet av andra arbetsrättsliga reformer under senare år. Att det sedan tillkommer regeringen att fatta beslut om hur lagförslaget skall se ut torde inte ifrågasättas av någon. Med hänvisning till det anförda tillbakavisar utskottet den i motionen framförda kritiken. Det finns inte skäl förmoda annat än att samarbetet när det gäller att genomföra reformen kommer att fungera väl.

Utöver vad som anförts har utskottet inte funnit anledning till något särskilt uttalande i anslutning till propositionen.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med avslag på motionen 1977/78:1770 antar det i propositionen 1977/78:104 framlagda förslaget till lag om rätt till ledighet för vård av barn, m. m.,
2. beträffande *riktlinjer för föräldraförsäkringens utbyggnad* att riksdagen avslår motionen 1977/78:1776, yrkandet 1,
3. beträffande *uppföljning av reglerna från jämställdhetssynpunkt m. m.* att motionerna 1977/78:1767 och 1977/78:1776, yrkandet 2, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
4. beträffande *kartläggning av socialförsäkringsförmåner m. m. under ledighetstid* att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:1776, yrkandet 3, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
5. att riksdagen antar följande

Förslag till**Lag om ändring i semesterlagen (1977:480)**

Härigenom föreskrives att 17 § semesterlagen (1977:480) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

17 §

Frånvaro från arbetet är semesterlönegrundande, när fråga är om

1. ledighet på grund av sjukdom, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar eller om frånvaron beror på arbetsskada,

2. ledighet enligt *lagen (1976:280) om rätt till föräldraledighet*, dels i samband med barns födelse eller adoption i den mån frånvaron icke överstiger 120 dagar eller, för ensamstående förälder, 180 dagar, dels för tillfällig vård av barn,

3. ledighet på grund av risk för överförande av smitta, om arbetstagaren är berättigad till ersättning enligt *lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare*, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar,

4. ledighet för utbildning, som ej enligt annan lag medför rätt till semesterlön, om arbetstagaren erhåller timstudiestöd, inkomstbidrag eller vuxenstudiebidrag enligt *studiestödslagen (1973:349)* eller om utbildningen till väsentlig del avser fackliga eller med facklig verksamhet sammanhängande frågor, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar,

Frånvaro från arbetet är semesterlönegrundande, när fråga är om

1. ledighet på grund av sjukdom, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar eller om frånvaron beror på arbetsskada,

2. ledighet enligt *lagen (1978:000) om rätt till ledighet för vård av barn, m. m., dels under tid för vilken föräldrapenning utgår enligt 4 kap. 2 och 7 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring* i den mån frånvaron icke överstiger 120 dagar eller, för ensamstående förälder, 180 dagar, dels under tid för vilken föräldrapenning för tillfällig vård av barn utgår enligt 4 kap. 8 § samma lag,

3. ledighet på grund av risk för överförande av smitta, om arbetstagaren är berättigad till ersättning enligt *lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare*, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar,

4. ledighet för utbildning, som ej enligt annan lag medför rätt till semesterlön, om arbetstagaren erhåller timstudiestöd, inkomstbidrag eller vuxenstudiebidrag enligt *studiestödslagen (1973:349)* eller om utbildningen till väsentlig del avser fackliga eller med facklig verksamhet sammanhängande frågor, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar,

Nuvarande lydelse

5. ledighet på grund av sådan i 27 § värnpliktslagen (1941:967) eller med stöd därav föreskriven tjänstgöring om högst 60 dagar, som ej är beredskapsövning och ej heller direkt ansluter sig till grundutbildning, eller ledighet på grund av motsvarande vapenfri tjänst, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 60 dagar, eller

6. ledighet på grund av att arbetstagaren efter det kalenderår då han har fyllt tjugotvå år fullgör tjänstgöring i civilförsvaret på annan tid än då civilförvarsberedskap råder eller beredskapsövning får anordnas vid försvarsmakten, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 60 dagar.

Vid tillämpning - - - - - till semesterlön.

I frånvaroperiod - - - - - utfört arbete.

Föreslagen lydelse

5. ledighet på grund av sådan i 27 § värnpliktslagen (1941:967) eller med stöd därav föreskriven tjänstgöring om högst 60 dagar, som ej är beredskapsövning och ej heller direkt ansluter sig till grundutbildning, eller ledighet på grund av motsvarande vapenfri tjänst, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 60 dagar, eller

6. ledighet på grund av att arbetstagaren efter det kalenderår då han har fyllt tjugotvå år fullgör tjänstgöring i civilförsvaret på annan tid än då civilförvarsberedskap råder eller beredskapsövning får anordnas vid försvarsmakten, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 60 dagar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

Stockholm den 13 april 1978

På arbetsmarknadsutskottets vägnar
EVA WINTHER

Närvarande: Eva Winther (fp), Jan-Ivan Nilsson (c), Torsten Stridsman (c), Birger Nilsson (s), Gördis Hörnlund (s), Allan Gustafsson (c), Erik Johansson i Simrishamn (s), Ingrid Ludvigsson (s), Elver Jonsson (fp), Frida Berglund (s), Margaretha af Ugglas (m), Anna-Greta Leijon (s), Rune Johnsson i Mölndal (c), Sten Svensson (m) och Sune Johansson (s).

Reservationer

Birger Nilsson, Gördis Hörnlund, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Frida Berglund, Anna-Greta Leijon och Sune Johansson (alla s) har avgivit följande reservationer till betänkandet.

1. Riktlinjer för föräldraförsäkringens utbyggnad m. m. (mom. 2)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar "Utskottet ansluter" och slutar "lagförslagets utformning" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning kan betydande principiella och praktiska invändningar riktas mot lagförslaget. Reformen tillgodoser i första hand familjer med relativt god ekonomi. Låginkomsttagare och ensamstående föräldrar har små möjligheter att ta ledigt utan ekonomisk kompensation. Föräldrar med skiftarbete eller speciella arbetstider kan också ha svårt att tillgodogöra sig lagens ledighetsregler. Även ur jämställdhetssynpunkt är lagen diskutabel. Till den frågan återkommer utskottet i det följande. Generellt sett måste konstateras att analysen av problemen kring ökad ledighet är bristfällig i propositionen. Trots vad här anförts anser sig utskottet bära goda lagförslaget då det innebär fördelar för barnfamiljerna som grupp. En förutsättning för detta ställningstagande är emellertid att reformen snabbt kompletteras med de ändringar i föräldraförsäkringen som socialdemokraterna presenterat principerna för och som behandlas längre fram i betänkandet.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar "De riktlinjer" och slutar "förevarande motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Som framgår av vad tidigare sagts bör riksdagen nu lägga fast de riktlinjer för föräldraförsäkringens utbyggnad som socialdemokraterna fört fram. En sådan utbyggnad ger alla föräldrar möjlighet att i ökad omfattning ta hand om barnen i de tidigaste uppväxtåren. Riktlinjerna innebär också att jämställdhetssträvandena främjas eftersom rätten till föräldrapenning knyts individuellt till föräldrarna. Sammanfattningsvis är socialdemokraternas förslag ett led i en familjepolitik som innebär ökade möjligheter till samvaro mellan barn och föräldrar och främjande av jämställdhet mellan kvinnor och män.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *riktlinjer för föräldraförsäkringens utbyggnad* att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:1776, yrkandet 1, godkänner vad utskottet anför.

2. Uppföljning av reglerna från jämställdhetssynpunkt (mom. 3)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar "Utskottet vill" och på följande sida slutar "därför inte föranleda någon åtgärd" bort ha följande lydelse:

Som framhållits i motioner av socialdemokrater, folkpartister och vpk är den föreslagna reformen betänkelig ur jämställdhetssynpunkt. Lagens konstruktion ger inte något stöd för en utveckling i den riktningen att fäder

tar ökat ansvar för sina barn. Inte heller föräldraförsäkringens nuvarande utformning främjar en sådan utveckling. Även om en viss attitydförskjutning skett på senare tid har kvinnorna i allt väsentligt fortfarande kvar sin gamla roll som huvudansvariga för barn och hem, och detta oavsett om de förvärvsarbetar.

Enligt utskottets mening är det mycket som talar för att lagstiftaren mera aktivt bör främja jämställdhetssträvandena. Ett steg i den riktningen skulle den omkonstruktion av föräldraförsäkringen som socialdemokraterna vill ha vara. Det bör också övervägas om inte den nu aktuella ledighetslagen i framtiden kan spela en mera aktiv roll på detta område. Utskottet vill därför stryka under vikten av att den arbetsgrupp som skall följa upp verkningarna av lagstiftningen får som huvuduppgift att bevaka jämställdhetsfrågorna. Gruppen bör även söka skaffa sig en bild av hur utbyggnaden av samhällets barnomsorg påverkas av de nya reglerna. Självfallet får utbyggnaden av barnomsorgen inte påverkas negativt av den nu aktuella lagen. Arbetsgruppen bör därför få i uppdrag att ta erforderliga initiativ så att jämställdhetssträvandena främjas. Detsamma bör givetvis gälla vid bevakningen av barnomsorgsfrågorna.

Vad utskottet anfört i nu aktuella hänseenden bör regeringen underrättas om.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. *beträffande uppföljning av reglerna från jämställdhetssynpunkt m. m. att riksdagen med anledning av motionerna 1977/78:1767 och 1977/78:1776, yrkandet 2, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.*

3. Samarbetet med de fackliga organisationerna vid reformens utarbetande

Reservanterna anser att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar "Utskottet tar" och slutar "fungera väl" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill betona vikten av ett nära samarbete med de fackliga organisationerna när det gäller att föra ut reformen i verkligheten och utvärdera konsekvenserna av den.

Som framgår av propositionen har de båda stora löntagarorganisationerna LO och TCO inte fått sina synpunkter tillgodosedda då lagstiftningen förbereddes. Utskottet noterar att samarbetet med organisationerna på ett markant sätt skiljer sig från den praxis den socialdemokratiska regeringen tillämpade då de betydelsefulla arbetsrättsliga lagar som trätt i kraft under senare år förbereddes. Under förarbetena till dessa skedde en reell samverkan med de anställdas organisationer.

Socialförsäkringsutskottets yttrande

1977/78:1 y

över propositionen 1977/78:104 med förslag om utvidgad rätt till ledighet för vård av barn, m. m., såvitt avser lagförslag 1, jämte motioner

Till arbetsmarknadsutskottet

Arbetsmarknadsutskottet har genom beslut den 30 mars 1978 berett socialförsäkringsutskottet tillfälle att avge yttrande över propositionen 1977/78:104 med förslag om utvidgad rätt till ledighet för vård av barn, m. m. jämte motioner. Socialförsäkringsutskottet får med anledning härav anföra följande.

I propositionen föreslås att föräldrar skall kunna vara helt lediga från sin anställning för att vårda barn som är under ett och ett halvt år och att de, så länge de har barn under åtta år eller till den senare tidpunkt då barnet avslutat sitt första skolår, skall få förkorta sin arbetstid till tre fjärdedelar av normal arbetstid. Den nya rätten till ledighet skall vara helt fristående från föräldraförsäkringens förmånsregler. En arbetstagare skall dock alltid ha rätt till ledighet under tid då föräldrapenning utgår. Departementschefen framhåller i propositionen att den föreslagna rätten till ledighet för vård av barn utgör andra steget i den av regeringen planerade utbyggnaden av föräldraförsäkringen och föräldraleigheten för småbarnsföräldrar. Den fortsatta utbyggnaden planeras omfatta förslag med en samlad lösning av frågorna om vårdnadsbidrag och en ytterligare utbyggnad av föräldraförsäkringen och skall enligt uttalande i propositionen ske i den takt som det ekonomiska utrymmet medger.

I de tre motionerna kritiserar genomgående det förhållandet att den föreslagna ytterligare ledigheten inte ger någon kompensation för inkomstbortfall. Härigenom kommer, menar motionärerna i partimotionerna 1770 och 1776 från resp. vpk och s, endast vissa grupper att kunna utnyttja reformen. I sistnämnda motion och i motionen 1767 av Bonnie Bernström och Olle Wästberg (båda fp) pekas särskilt på de tveksamma effekter på jämställdhetssträvandena som bestämmelserna kan komma att få genom att ledighetsmöjligheterna enligt motionärernas mening i första hand kommer att utnyttjas av kvinnor. Yrkandet i motionen 1767 går ut på att riksdagen hos regeringen skall begära förslag om åtgärder för att – inom ramen för föräldraförsäkringen och de nya möjligheterna till ledighet och förkortad arbetstid – stimulera fäderna att ta ett ökat ansvar för vården av sina barn.

Bilaga: Socialförsäkringsutskottets yttrande I y

Yrkandet i motionen 1770 innebär bl. a. avslag på propositionens förslag om förkortad arbetstid, medan motionen 1776 bl. a. innehåller yrkanden om utbyggnad av föräldraförsäkringen och om kartläggning av frågan om de nya lagreglernas inverkan på förmånerna inom socialförsäkringen m. m.

Genom den år 1973 genomförda föräldraförsäkringen och den successiva utbyggnad av denna försäkring som därefter skett har samhällets ekonomiska stöd till barnfamiljerna väsentligt förbättrats. Föräldraförsäkringen omfattar numera ersättningsberättigad ledighet under sex månader i samband med barns födelse, ytterligare tre månader under tiden t. o. m. barnets första skolår (särskild föräldrapenning) och härutöver ett antal dagar per år för tillfällig vård av barn. Såvitt utskottet kan bedöma bör den nu föreslagna rätten till hel eller partiell ledighet med bevarad anställningstrygghet kunna medverka till att ett betydande antal föräldrar får möjlighet att ägna mera tid än f. n. till samvaro med barnen och därmed nedbringa barnens ofta långa vistelsetider i daghem och familjedaghem. Den utvidgade rätten till ledighet kan härigenom bli ett värdefullt komplement till den nuvarande föräldraledigheten som är begränsad till tid då föräldrapenning utgår. De särskilt i motionen 1776 uttalade farhågorna för att den nya rätten till ledighet skulle kunna få negativa effekter på jämställdhetssträvandena mellan könen finner utskottet överdrivna. Med den utformning bestämmelserna givits bör rimligen även fädernas möjligheter till ökad samvaro med barnen komma att underlättas. Enligt uttalande i propositionen avser departementschefen att tillsätta en särskild arbetsgrupp med uppdrag att – i samråd med jämställdhetskommittén – utvärdera reformens arbetsmarknadsmässiga konsekvenser och dess effekter för barn och föräldrar. Gruppen skall också undersöka effekterna av de regler om särskild föräldrapenning och därmed sammanhängande föräldraledighet som trätt i kraft den 1 januari i år. Vid angivna förhållanden finns det enligt utskottets mening inte anledning att biträda yrkandet i motionen 1770 om avslag på propositionens förslag om förkortad arbetstid för småbarnsföräldrar eller att i nuläget medverka vare sig till åtgärder av den art som föreslås i motionen 1767 eller till den kartläggning av frågan om de nya bestämmelsernas inverkan på förmånerna inom bl. a. socialförsäkringen som begärs i motionen 1776. Med anledning av sist-nämnda yrkande bör crinras om de särskilda insatser för information rörande den nya lagen som enligt propositionen förbereds inom socialdepartementet. Denna information kommer enligt vad utskottet inhämtat att göras mycket omfattande och bl. a. ge upplysning om bestämmelsernas inverkan i olika avseenden på förmånerna inom bl. a. den allmänna försäkringen.

Det i motionen 1776 framställda yrkandet om utbyggnad av den särskilda föräldrapenningen är av samma innebörd som ett yrkande i motionen 1977/78:327. Denna motion har riksdagen – i enlighet med socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet 1977/78:17 – avslagit den 29 mars i år. Utskottet vidhåller sin i nämnda betänkande uttalade uppfattning att

Bilaga: Socialförsäkringsutskottets yttrande I y

riksdagen, i ett läge då den särskilda föräldrapenningen ännu hunnit tillämpas bara några månader, saknar anledning att binda sig för en omfattande och kostnadskrävande utbyggnad av denna försäkringsform.

Med det anförda anser utskottet sig böra – från de synpunkter utskottet har att företräda – förorda att arbetsmarknadsutskottet tillstyrker bifall till propositionen och avstyrker bifall till motionerna.

Stockholm den 31 mars 1978

På socialförsäkringsutskottets vägnar
SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Eric Carlsson (c), Per-Eric Ringaby (m), Arne Magnusson (c), Helge Karlsson*(s), Britta Bergström (fp), Doris Håvik (s), Maj Pehrsson (c), Eric Marcusson (s), Allan Åkerlind (m), Ralf Lindström (s), Elis Andersson (c), Christer Nilsson (s), Barbro Engman-Nordin (s) och Marianne Jönsson (c).

* Ej närvarande vid yttrandets justering.

Avvikande mening

av Sven Aspling, Helge Karlsson, Doris Håvik, Eric Marcusson, Ralf Lindström, Christer Nilsson och Barbro Engman-Nordin (samtliga s) vilka anser att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 1 med "I de" och slutar på s. 3 med "till motionerna." bort ha följande lydelse:

Utskottet vill inte bestrida att den i propositionen föreslagna rätten till hel eller partiell ledighet kan komma att innebära fördelar från trygghetssynpunkt för vissa anställda. Utskottet anser sig därför böra i nuläget acceptera förslaget i propositionen. Samtidigt vill utskottet uttala den meningen att betydande principiella och praktiska invändningar måste riktas mot förslaget. Den nya ledigheten ger inte ersättning för inkomstbortfall och kommer därför, såvitt utskottet kan bedöma, att bli av mycket begränsat värde. Samtidigt som härigenom låginkomsttagare och ensamstående i praktiken uteslängs från möjligheten att utnyttja ledigheten måste det, med hänsyn till rådande inkomstskillnader mellan män och kvinnor, antas att denna i familjer med två föräldrar i första hand kommer att utnyttjas av mödrarna. Förslaget i propositionen kan därför inte sägas tillgodose rimliga krav på rättvisa mellan olika kategorier föräldrar och det är enligt utskottets mening inte heller ägnat att skapa några ökade möjligheter för föräldrarna att på jämlika villkor delta i arbetsliv och vård av barn.

Utskottet vill med hänvisning till det anförda understryka angelägenheten av att den arbetsgrupp som departementschefen enligt uttalande i propo-

Bilaga: Socialförsäkringsutskottets yttrande I y

tionen avser att tillsätta noggrant följer upp verkningarna av de nya reglerna inte bara från arbetsmarknadsmässiga synpunkter utan också reglernas effekter från jämställdhetssynpunkt och när det gäller utbyggnaden av barnomsorgen. Utskottet delar också de synpunkter som framförs i motionen 1776 om nödvändigheten att, innan lagstiftningen träder i kraft, klara ut frågan om de nya bestämmelsernas inverkan på förmånerna inom såväl den allmänna försäkringen som arbetslöshets- och andra avtalsreglerade försäkringar.

Yrkandet i motionen 1776 om en utbyggnad av föräldraförsäkringen innebär – om det bifalls – att varje förälder får rätt till en sammanlagd ersättningsberättigad ledighet under tiden t. o. m. barnens första skolår med tolv månader för varje barn i familjen. Utskottet kan i allt väsentligt ställa sig bakom en sådan utbyggnad, som enligt utskottets mening i väsentligt högre mån än en ledighet utan ersättning ger även fäderna reella möjligheter till ökad samvaro med barnen och som därför verkligen är ägnad att tillgodose sådana jämställdhetssträvanden som utgjorde den egentliga drivfjädern bakom 1973 års stora föräldraförsäkringsreform.

Med det anförda anser utskottet sig böra – från de synpunkter utskottet har att företräda – förorda att arbetsmarknadsutskottet tillstyrker bifall till motionen 1776. Genom ett sådant bifall tillgodoses enligt utskottets mening också syftet med motionen 1767. Utskottet förordar vidare att arbetsmarknadsutskottet tillstyrker propositionen och avstyrker bifall till motionen 1770.

